

Kniežatá Cirkvi

Počas konzistória
kreuje pápež
František nových
kardinálov

str. 2

Ticho veštiace problémy

Z EP
v Štrasburgu
exkluzívne pre VOX
o Správe Lunacek

str. 7

Nové výzvy

S vydavateľom
Pavlom Stanom
o slovenskom
knižnom trhu

str. 13

Prečo mu neveríme?

Ačo je pravda, pýta sa Pilát. Aspoň sa pýta, aj keď podľa exegetov to bolo len zvolanie, rečnícka figúra. Napokon, ani nečakal na odpoveď.

Horšie je, že my sme sa už prestali pýtať. Stávame sa len divákmi svetových dejín, ktoré sa odohrávajú pred našimi očami. Buďme úprimní – takmer v každom z nás, mňa nevynímajúc, drieme Stendhalov Fabricio del Dango, ktorý si vylihuje kdesi na repnom poli, len tak zvierá uzdu koňa bez toho, aby si uvedomil, aký zmätok sa okolo neho deje. Iba večer sa dozvie, že pri Waterloo bola bitka...

Tvrde? Možno. Ale pravdivé. No len pravda nás vyslobodí (porov. Jn 8, 31). A preto je nutné pýtať sa s Pilátom, ale na rozdiel od neho neodísť, zostať.

A opäť, buďme k sebe úprimní – my odpoveď poznáme. Teda, aspoň sa tvárime, že ju poznáme.

Ale potom prečo jej neveríme?!

A ak aj veríme, veríme naozaj Pravde? Nezamieňame si ju náhodou s názorom väčšiny, či dokonca menšiny?

Prečo sa zatvárame do komôrky vlastného ja a len zhrozene krútime hlavou nad tým, kam nás tá hŕstka politikov a ňou nainfikované davu vedú?

José Ortega y Gasset, znalec „davového človeka“, nás varuje: „Masy a kolektív môžu skutočne žiť bez pravdy. A aj žijú. Nie sú jej ani schopní, ani ju nepotrebujú.“

Pravda vás vyslobodí. Vari niet väčšej zrady, ako zradiť pravdu, uzavrieť ju do abstraktného sveta, odtrhnúť ju od života: sú to síce veci krásne, neprekonateľná poézia, ale praktický život je čosi iné... Postoj salónnych kresťanov, postoj Fabricia del Dango. Asi je však čestnejšie proti pravde bojovať otvorene, ako ju posielat' do vyhnanstva.

No nerobme si ilúzie – Kristova pravda si nežiada byť uctievaná, ale milovaná. Jeho pravda je pravda ukrižovaná, a nie tá, ktorej sa tleska. Má znaky po klincoch, nie zvuky slávnostných fanfár. Je poznačená krvou, nie dúhovou šerpou...

Aj preto sa americký františkán Richard Rohr čuduje: „Je zvláštne, že mnoho vecí, na ktoré kladieme zvláštny dôraz, Ježiš vôbec nevyslovil. Naopak, na mnohé veci, na ktoré my dôraz vôbec nekladieme, Ježiš robil.“

R. Rohr sa čuduje, no Kristus sa priam vyčítavo pýta: „Prečo mi neveríte, keď vám hovorím pravdu?!“ (Jn 8, 46).

Ak budeme aspoň k sebe úprimní, potom sme nútení priznať: mnoho náboženstva a málo viery...

PAVOL PRIKRYL

Ni Ketut Ayu Sri Wardani: Je dokonané

Myšlienka čísla:

Keby mi aj niekto dokázal, že pravda sa skvie mimo Krista, volil by som si radšej zostať s Kristom ako s pravdou.

Fiodor M. Dostojevskij

Kniežatá Cirkvi

Prvé konzistórium zvolané Svätým Otcom Františkom na 22. februára tohto roku, na sviatok Katedry sv. Petra, privedie do Ríma zbor pápežových najbližších poradcov a spolupracovníkov, pre ktorých sa od najstarších čias vžilo označenie kardináli. Počas konzistória kreuje pápež devätnásť nových kardinálov.

Snímka: CTV

V dobách cirkevného štátu, zaťaženého správou rozsiahlych území, bol kardinál zároveň „cirkevným kniežaťom“ a to doslova – musel sa zaoberať administráciou svetských majetkov.

Slovo „kardinál“ má však úplne iný pôvod. Odvodzuje sa z latinského „cardo“, čo pôvodne znamenalo závesný čap na dverách, stredobod, okolo ktorého sa krídlo dverí krúti. V antickom Ríme malo slovo „kardinál“ ešte ďalší význam. *Cardo maximus* spojoval severnú a južnú mestskú bránu. Bola to hlavná ulica, os mesta, ktorá sa pretínala s východno-západnou ulicou *decumanus*, a to v miestach, kde sa spravidla budovalo hlavné námestie, centrum života spoločnosti.

PREVLÁDA JUH

Prečo má označenie najbližších pápežových spolupracovníkov pôvod práve tu? Prví kardináli mali totiž zvláštnu úlohu v pápežskej liturgii. Asistovali pápežovi na štyroch svetových stranách oltára.

Nebudeme sa teraz rozširovať o ďalších symbolických i praktických významoch spojených s týmto úradom. Pri pohľade na posledné konzistórium sa totiž zdá, že prvotný odkaz do všetkých „končín sveta“ sa začína naplňovať v praxi. Už Benedikt XVI. na svojom poslednom

konzistóriu v novembri 2012 menoval – s jedinou výnimkou – kardinálov sídliaich mimo Európy, často v oblastiach, kde purpur až k preliatiu krvi nie je len metafora.

Pápež František ide teraz plne v týchto stopách. Z geografického hľadiska v jeho nomináciách prevláda juh sveta. Upozorňujú na miesta v prepadlisku mediálneho záujmu, ako je prírodnými i ľudskými katastrofami zdecimované Haiti či Filipíny.

EURÓPA

Podme sa však pozrieť na nových členov kardinálskeho zboru zblízka. Zoznamu dominuje vatikánsky štátny sekretár Pietro Parolin. Spolu s prefektom Kongregácie pre náuku viery Gerhardom Ludwigom Müllerom a prefektom Kongregácie pre klérus Benjaminom Stelom sú jední z kandidátov, ktorí boli s istotou očakávaní. Podľa apoštolskej konštitúcie *Pastor Bonus* majú stáť v čele vatikánskych kongregácií kardináli. František k nim pripočítal ešte sekretára biskupskej synody Lorenza Baldisseriho. V tomto prípade ide o zrejmy dôraz, ktorý pápež prikladá tomuto grémiu. Napokon, podobne ako jeho predchodca. Za povšimnutie stojí, že aj títo vrcholní predstavitelia kúrie majú úzke väzby na juh sveta a sú dobre oboznámení s naj-

pálčivejšími miestami svetovej Cirkvi. Štátny sekretár Pietro Parolin má za sebou trojročnú službu v Nigérii, kde sa zaoberal vzťahmi s moslimami, potom pôsobil v Mexiku a po vatikánskom intermezze opäť vo Venezuele, kde ako nuncius musel obstáť v zložitých vzťahoch s Chávezovou administratívou. Po návrate do Ríma dostal na starosť komunikáciu s Vietnamom a Čínou. Hoci je to diplomat každým cólom, tí, ktorí ho poznajú osobne, tvrdia, že túto službu dokázal sklbiť so svojim kňazským povolaním.

Arcibiskup GERHARD LUDWIG

MÜLLER je teologickou oporou pontifikátu. Hoci bol menovaný ešte Benediktom XVI., ktorého nemeckú *Opera Omnia* osobne redigoval, s novým pápežom sa zžil veľ-

mi rýchlo. František v minulých mesiacoch opakovane potvrdzoval autoritu výrokov prefekta Kongregácie pre náuku viery, aj keď sa mohli zdať v rozpore s interpretáciou niektorých jeho vlastných slov. Aj arcibiskup G. L. Müller má blízko k latinskoamerickej realite. Tlač rada vyzdvihovala jeho priateľstvo s otcom teológie oslobodenia Gustavom Gutierrezom. Márne by sme však

» »

v prejavoch prefekta Kongregácie pre náuku viery hľadali marxistické sklony. Niekdajší regensburgský biskup si je však dobre vedomý nebezpečenstva prepojenia politických myšlienok s Cirkvou. Dokonca osobne pomáhal Gutierrézovi vyškrtat' z jeho teológie marxistické excesy. Určite by mohol podpísať pápežov nedávny výrok, že medzi marxistami mal dobrých priateľov, no ideológia je to pochybná.

Môže sa zdať paradoxné, že František hľadal prefekta Kongregácie pre klérus medzi diplomatmi. O niekdajšom prezidentovi Cirkvej

akadémie BENIAMINOVI STELLOVI však – s trochou štipľavej zlomyseľnosti – kolovalo, že „zo školy pre diplomatov urobil seminár“. Presne to

však od neho očakával Benedikt XVI., ktorý načrtol profil muža vo vatikánskych diplomatických službách ako „služobníka pravdy – a teda predovšetkým kňaza“. Aj on pozná veľmi dobre bolesti chudobnejších a neslobodných regiónov sveta. V jeho životopise nájdeme angažmá na nunciatúrach v Afrike a v Latinskej Amerike, ako aj prípravy na historicou cestu Jána Pavla II. na Kubu.

Sekretár konkláve býval v minulosti za svoju službu odmeňovaný kardinálskym klobúkom. Na to narážal novo zvolený pápež František, keď krátko po svojej voľbe so žartu nasadil svoj kardinálsky biret

LORENZOVI BALDISSERIMU, ktorého neskôr vymenoval do čela biskupskej synody. Symbolické gesto sa teraz stane skutočnosťou predovšetkým pre-

to, lebo pápež chce z tohto grémia urobiť zvláštny orgán trvalého dialógu. Jeho prvou etapou má byť biskupská synoda o rodine v októbri tohto roku. Dodejme, že aj L. Baldisseri vyšiel z diplomatických kruhov a má za sebou napríklad neľahkú misiu v Brazílii, kde pripravoval bilaterálnu zmluvu s Vatikánom.

Zďaleka najväčší rozruch vyvolala v talianskych kruhoch nominácia arcibiskupa z Perugia GUALTIERA BASSETTIHO. Ani nie tak preto, lebo posledný kardinál v tomto mes-

te bol v 19. storočí Vincenzo Gioacchino Pecci, budúci pápež Lev XIII., ale preto, že nejde o tradičný stolec zdobený purpúrom. Pápežské nominácie sa totiž vyhli Benát-

kam a Turínu, diecéziam, z ktorých vyšiel rad pápežov a v Taliansku patria medzi titulné. Vatikaniisti interpretujú pápežovo gesto jednak ako slobodnú voľbu spolupracovníkov „ad personam“, ale aj ako protilátku na karierizmus v Cirkvi. Pokiaľ nie je nominácia viazaná na konkrétny úrad, berie sa Františkom pranierovaným „klerikálnym lobistom“ vietor z plachiet. Arcibiskup G. Bassetti je pastierom Františkoveho typu, zameraným na pastoračiu v teréne a najmä na podporu rodiny.

Posledný z Európanov je arcibiskup z Westminsteru VINCENT NICHOLS.

Podľa nepísaného pravidla o kardinálskej nominácii po dosiahnutých osemdesiatinách predchodcu mohol očakávať purpur už pri poslednom konzistóriu Benedikta XVI.

Arcibiskup Vincent Nichols zohral dôležitú úlohu pri vzniku ordinariátu pre bývalých anglikánov a osobne vysvätil prvých troch kňazov, ktorí prešli do Katolíckej cirkvi. Rovnako ako v prípade biskupa z Perugia dal pápež František zreteľne najavo, že s anglickým arcibiskupom počíta vo svojom poradnom zbore, keď ho vlni v decembri menoval do Kongregácie pre biskupov.

AMERIKA

Zatiaľ čo Severnú Ameriku zastihlo len jediné menovanie, a to arcibiskupa GÉRALDA CYPRIENA

LACROIXA z kanadského Quebecu, teda mesta, odkiaľ odišiel do Vatikánu kardinál Marc Ouellet, prefekt Kongregácie pre biskupov, päť kardinálskych biretov poputuje do Latinskej Ameriky, z toho jeden čestný pre emeritného arcibiskupa z Antíl Kelvina Edwarda Felixa. Zoznam podľa očakávania vedie arcibiskup z Ria de Janeiro ORANI JOÃO TEMPESTA, O. Cist. Má za sebou síce zadlžené,

ale po ľudskej stránke úspešné Svetové dni mládeže. Je považovaný za „pracujúceho biskupa“. K veľkému nadšeniu veriacich sľúbil, že navštívi všetky farnosti rozsiahlej arcidiecézy, čo neurobil nijaký z jeho predchodcov. Prijíma všetky pozvania, nevyhýba sa ani úbohým „favelas“.

Hojná práca v teréne čaká tiež na arcibiskupa MARIA AURELIA POLIHO, Bergogliovho nástupcu v Buenos Aires. Preberá po ňom jeho projekty ako „trvalá misia“ alebo „krst ako misijné dielo“.

Františkovým prekvapením bola nominácia historicky vôbec prvého kardinála na Haiti. Päťdesiatpäťroč-

ný biskup CHIBLY LANGLOIS stojí v čele miestneho episkopátu. Po tom, čo ostrov zdecimovalo tsunami, sa osobne veľmi zaslúžil o sprostredkovanie pomoci, najmä z USA.

Podobne neočakávané je menovanie arcibiskupa nikaragujského hlavného mesta. Arcibiskup Managuy

LEOPOLDO JOSÉ BRENES SOLÓRZANO patril k horlivým obhajcom Benedikta XVI. v chvíľach mediálnych útokov na pedofilnú kauzu v Cirkvi. Hovorí sa o jeho veľkých zásluhách na zachovaní pozitívnej atmosféry medzi miestnymi spoločnosťami a Rímom.

AFRIKA

Ako blesk z čistého neba zastihli nominácie Afriku. Keď novinári z francúzskej sekcie Rádia Vatikán zatelefonovali na arcibiskupstvo v Ouagadougou a v Abidžane s prosbou o rozhovor s budúcimi kardinálmi, sekretári ich kategoricky odmietali s presvedčením, že ide o „mediálnu kačicu“.

Arcibiskup PHILIPPE NAKELLENTUBA OUEDRAOGO z hlavného mesta Burkina Faso je

členom Kongregácie pre evanjelizáciu národov. Celú svoju formáciu absolvoval v Afrike a začlenenie do kardinálskeho zboru tak dá nezanedbateľným spôsobom hlas jednej z najchudobnejších krajín sveta.

Arcibiskup Abidžanu JEAN PIER-

RE KUTWA absolvoval v Ríme doktorát z biblistiky. Na Pobreží slonoviny, vo svojej vlasti, sa však stretáva s inými problémami ako s textovou kritikou. Krajina

je zmes kultúr a náboženstiev, s 20-30% kresťanov, je rozdelená medzi povstalcov zo severu a vládou kontrolovaným juhom, pričom krehké prímerie sa môže kedykoľvek rýchlo zlomiť.

ÁZIA

Ďalšia vyslovene pápežova osobná

voľba padla na biskupa z filipínskeho Catabato ORLANDA QUEVEDA. Tento rehoľník z kongregácie Oblátov Nepoškvrnenej Panny

Márie je výraznou osobnosťou medzi filipínskymi biskupmi. Na jednej strane neváha kritizovať klerikalizmus, na strane druhej kolujú jeho prednášky na tému „*Sentire cum ecclesia*“ (Cítiť s Cirkvou).

Druhé ázijské menovanie smeruje do juhokórejského Soulu. Tamojší arcibiskup ANDREW YEOM SOO-JUNG pochádza z rodiny s hlbokými kresťanskými koreňmi. Jeho praprarodičia

v roku 1850 zaplatili za svoju vernosť Kristu krvou a ďalší predkovia patrili do malej skupiny veriacich, vďaka ktorým viera na Kórejskom polostrove prežila prenasledovanie a v čase slobody priniesla hojné plody. Dnes tvoria kresťania v tejto tradične budhistickej krajine desať percent populácie a sú po Filipínach a Vietname tretou najväčšou katolíckou komunitou na kontinente. Vďaka dostatku kňazských a rehoľných povolání patrí k rezervoáru misionárov pre celý zvyšok sveta.

K šiestnástim osobnostiam, ktoré

rozšíria rady kardinálov-voličov, pripojil pápež ešte tri čestné menovania. Popri už spomínanom emeritnom arcibiskupovi KELVINovi EDWARDOVI FELIXOVI z Antíl sa stal kardinálom aj emeritný arcibiskup FERNANDO SEBASTIAN AGUILAR zo španielskej Pamplony, a niekdajší sekretár pápeža blahoslaveného Jána XXIII., dnes už 98-ročný biskup LORIS CAPOVILLA. Určite nie je v rozpore s pápežovou výzvou v liste nominovaným, aby purpur nepovažovali za významenie, keď staručký biskup uviedol, že svoje menovanie považuje za poctu pre všetkých v tichosti pracujúcich kňazov.

Ku dňu konania konzistória bude mať kardinálske kolégium (ak dovtedy nijaký z kardinálov, resp. designovaných kardinálov nezomrie) 218 členov, z ktorých bude 122 voličov.

JOHANA BRONKOVÁ/VR

Konzistórium vzbudzuje zvláštne pocity

Konzistórium pre kreovanie kardinálov sa vyvíjalo v priebehu stáročí a nadobudlo slávnostnú formu, ktorá je mimoriadne bohatá.

V minulých storočiach sa kreovanie kardinálov konalo počas tajného zasadania kardinálov, pri ktorom pápež oznámil mená nových členov kardinálskeho kolégia.

Hneď potom noví kardináli so sídlom v Ríme boli informovaní o ich nominácii.

Popoludní toho istého dňa sa dostavili do Apoštolského paláca, aby prijali od Svätého Otca červený biret. Ak novomenovaný kardinál nebol z Ríma a nemohol sa do Večného mesta dostaviť, kardinálsky biret mu odovzdal osobitný pápežský legát.

Neskoršie verejné konzistórium sa konalo obyčajne v Bazilike sv. Petra, ale v niektorých prípadoch aj v Sixtínskej kaplnke alebo v Sále konzistória v Apoštolskom paláci. Medzi najsilnejšie momenty slávnosti patrilo vyjadrenie aktu poslušnosti pápežovi, odovzdanie červeného klobúka a prostrácia nových kardinálov počas spevu Te Deum. Potom nasledoval zvláštny obrad tzv. otvorenia úst. Pri odovzdaní biretu bola totiž kardinálom odporúčaná rozvážnosť v používaní slov, teda tzv. zatvorenie úst. Na záver pápež odovzdal každému z kardinálov zařirový prsteň a prideliť titulárny kostol.

V období po Druhom vatikánskom koncile aj obrad kreovania nových kardinálov prijal striedamejšiu a jednoduchšiu formu v porovnaní s predchádzajúcimi, i keď si zachoval

najpodstatnejšie prvky. Ponechalo si prísahu, namiesto klobúka odovzdanie biretu a pridelenie titulárneho chrámu alebo diakonie. Odovzdanie kardinálskeho prsteňa sa však koná počas svätej omše slávanej Svätým Ocom s novými kardinálmi v nasledujúci deň po konzistóriu.

Prvý raz bol tento pokoncilový obrad použitý pápežom Pavlom VI. pri konzistóriu konanom v júni 1969. Aj odvtedy prešiel zmenami, ktoré ho viac priblížili k skutočnej vlastnej bohoslužbe slova.

Ako pripomenul Benedikt XVI. v homílii konzistória z roku 2007, konzistórium je „*udalosťou, ktorá zakaždým vzbudzuje zvláštne pocity, a to nielen u tých, ktorí sú pričlenení do kardinálskeho kolégia, ale v celej Cirkvi, ktorá sa raduje z tohto výrečného znaku jednoty. Slávnosť sama už svojou štruktúrou zvýrazňuje hodnotu poslanca, ku ktorému sú noví kardináli povolaní, aby ho zastávali v úzkej spolupráci s Petrovým nástupcom. Pozýva Boží ľud, aby sa modlil, aby títo bratia vždy zostali verní Kristovi až po obetu života, ak to bude potrebné, a nech sa nechajú viesť výhradne jeho evanjeliom.*“

Na zdôraznenie dvoch aspektov, ktoré musia charakterizovať túto slávnosť – nová zodpovednosť, ktorú kardináli preberajú, a kontext modlitby – a po praktických obmenách v posledných konzistóriách, boli schválené niektoré menej významné zmeny. Napríklad ponechá sa iba jedno čítanie z Markovho evanjelia (Mk10, 32-45). Okrem toho odovzdanie kardinálskeho biretu, pridelenie titulárneho chrámu, ako aj odovzdanie prsteňa je súčasťou konzistória, nie súčasťou svätej omše nasledujúceho dňa. Tá bude mať charakter vďakyvzdania za dar nových kardinálov pre Cirkev.

-red-

Snímka: UNO

Výbor OSN pre práva dieťaťa vyvolal škandál

Cirkev, zmeň svoje učenie!

Výbor OSN pre práva dieťaťa 5. februára vydal na konci svojho 65. zasadnutia v Ženeve záverečné hodnotiace pripomienky k správam niekoľkých členských krajín *Dohovoru o právach dieťaťa*, medzi nimi aj Svätej stolice.

Pripomienky okrem Svätej stolice boli adresované aj iným signatárom *Dohovoru*: Kongu, Nemecu, Portugalsku, Rusku a Jemenu. Charakter týchto uznesení výboru však nemožno prirovnávať k akýmisi súdnym výrokom. Každý zo 193 členských subjektov sa totiž k plneniu *Dohovoru* zaviazal dobrovoľne.

Kritické pripomienky týkajúce sa Svätej stolice sa okamžite dostali na titulné stránky a do spravodajských žurnálov svetových médií. Podľa vyjadrení predstaviteľov Svätej stolice sú však pripomienky vo viacerých aspektoch zarážajúce a vyžadujú si podrobnejšie preskúmanie. Výbor OSN totiž zašiel až do kritiky samotného učenia Cirkvi v morálnej oblasti, jej postojov v otázkach ľudskej dôstojnosti pred narodením, umelej antikoncepcie, homosexuality aktov či uplatňovania náboženskej slobody. V oficiálnom komuniké Svätá stolica uvádza, že „berie na vedomie vyjadrenia výboru, ktoré dôkladne preštuduje a preskúma v plnom rešpekte voči *Dohode*“.

SME PREKVAPENÍ!

O prvom dojme z pripomienok Výboru hovorí Mons. Silvano Tomasi,

stály pozorovateľ Svätej stolice pri úradoch OSN v Ženeve: „Je potrebné počkať, pozorne si prečítať a detailne analyzovať to, čo členovia komisie napísali. Prvou reakciou je však prekvapenie vzhľadom na negatívny aspekt pripraveného dokumentu, ktorý sa zdá, ako by bol pripravený ešte pred samotným stretnutím Výboru s delegáciou Svätej stolice, ktorá ponúkla presné odpovede na viaceré body, tie však v záverečnom dokumente neboli uvedené alebo, ako sa zdá, neboli vzaté do úvahy. V skutočnosti sa zdá, ako by dokument nebol aktualizovaný a akoby

bol napísaný ešte pred priamym dialógom delegácie Svätej stolice s Výborom a nezohľadňuje to, čo delegácia Výboru predložila a nebral tak na vedomie, čo všetko Svätá stolica vykonala v posledných rokoch, prostredníctvom opatrení, ktoré prijali priamo autority Mestského štátu Vatikán a mnohé krajiny podľa jednotlivých biskupských konferencií.“

Prekvapením je, že OSN pred časom uviedla, že Vatikán odpovedal na požiadavky ochrany detí lepšie než ďalšie štáty. V polovici januára sa totiž delegácia Svätej stolice zúčastnila na zasadnutí Výboru pre práva dieťaťa v Ženeve a informovala ho o implementácii dohody, ku ktorej sa zaviazala ratifikáciou v roku 1990. „V záverečnej správe je uznaná zrozumiteľnosť odpovedí, nesnažili sme sa vyhnúť nijakej požiadavke Výboru, na základe dostupných dôkazov, a kde sme nemali k okamžitej dispozícii určitú informáciu, sľúbili sme, že ju poskytneme v budúcnosti, v súlade so smernicami Svätej stolice a tak, ako to robia všetky vlády. Zdalo sa teda, že išlo o konštruktívny dialóg, a myslím si, že by to tak malo ostať,“ vysvetľuje Mons. Tomasi.

NESÚHLASIA SO SEBOU?

Mons. Tomasi zareagoval aj na kritiku Výboru v súvislosti s postojom Svätej stolice proti potratu: „Napríklad *Dohovor o ochrane detí* v svojej *Preambule* hovorí o obrane života a ochrane detí pred a po narodení, zatiaľ čo odporúčaním adresovaným Svätej stolici je zmena jej postoja k otázke potratu! Iste, keď je dieťa zabité, nemá nárok na žiadne práva! Toto sa mi zdá skutočne v rozpore so základnými cieľmi *Dohovoru*, ktorými je ochrana detí. Výbor neodviedol dobrú službu OSN, keď sa snaží žiadať Svätú stolicu, aby zmenila svoje neochvejné učenie! Je tak trochu smutné

vidieť, že Výbor nepochopil plnú povahu a funkcie Svätej stolice, ktorá jasne vyjadrila Výboru svoje rozhodnutie aplikovať požiadavky *Dohovoru* o právach dieťaťa, no ochranu detí robí skutočnou a účinnou v prvom rade za definovanie a ochrana základných hodnôt.“

CIEĽ SA NEMENÍ

Pre Svätú stolicu pri pohľade do budúcnosti však zostáva cieľ nezmenený: ochrana detí: „Musíme tak s pokojom a prehľadnosťou, pretože nemáme čo skrývať, ponúknuť vysvetlenie postojov Svätej stolice, odpovedať na otázky, ktoré tu ešte ostávajú, takým spôsobom, aby sme mohli dosiahnuť základný cieľ, ktorým je ochrana detí. Hovoríme tu o 40 miliónoch prípadov zneužívania detí vo svete. Žiaľ, mnohé z týchto prípadov, hoci aj v menšej miere v porovnaní s tým všetkým, čo sa deje vo svete, sa týkajú ľudí v Cirkvi. Cirkev tak odpovedala a reagovala, a bude v tom pokračovať! Musíme trvať na tejto politike transparentnosti, netolerancie zneužívania, pretože aj jediný prípad zneužitia dieťaťa znamená príliš veľa,“ tvrdí stály pozorovateľ Svätej stolice.

Väčšina smutných prípadov pedofílie sa však neodohrala v súčasnosti, ale ešte v 60. až 80. rokoch minulého storočia. Je známe, že veľká časť prípadov sa týkala Spojených štátov. Práve tu však Cirkev v posledných rokoch urobila veľmi dôrazný posun vpred. Hovorkyňa Biskupskej konferencie USA sestra Mary Ann Walshová v reakcii na pripomienky ženevského Výboru OSN pripomenula, že počet zaregistrovaných prípadov pedofílie v rámci Cirkvi v USA v posledných rokoch drasticky poklesol vďaka tvrdým opatreniam prijatým biskupmi a Svätou stolicou na ochranu detí.

-red-/VR

Odštartuje tzv. Správa Lunacek nový hon na kresťanov?

Od Bruselu k strmým štítom Tatier

Po tom, čo Európsky parlament zmietol tzv. správu Estrela zo stola, európski ľavičiari predložili nový text, známy ako *Správa Lunacek* k „plánu EÚ na boj proti homofóbii a diskriminácii na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity“.

Snímka: net

Správa dostala meno po jej predkladateľke Ulrike Lunacek, rakúskej poslankyni za zelených, ktorá sa „preslávila“ aj úsilím legitimizovať pedofiliu návrhom o nevyhnutnosti „interaktívnej sexuálnej výchovy oslobodenej od akéhokoľvek tabu“ u detí starších ako štyri roky.

PRAVICOVÍ BIGOTI?

Kontroverzná správa, ktorú v Európskom parlamente (EP) prezentovali ako „cestovnú mapu EÚ proti homofóbii a diskriminácii na základe sexuálnej orientácie a rodovej rovnosti“ bola prijatá aj napriek protestom. Voči textu, ktorý predstavuje veľké nebezpečenstvo pre slobodu slova a štátom vnucuje manželstvá a adopcie pre homosexuálne páry spolu s výchovou k rovnosti rôznych rodov už od detstva, sa podpísalo viac než 200 tisíc občanov. Ani to však europoslancov nezastavilo: 394 poslancov bolo za správu, proti bolo 176 a 72 poslancov sa hlasovania zdržalo, resp. neboli prítomní. U. Lunacek tých, ktorí hlasovali proti návrhu, obvinila, že sú „pravicoví bigoti“.

Europoslanec Miroslav Mikolášik upozorňuje, že EP „týmto zaviedol slovné spojenia ako homofóbia, transfóbia a podobne, ktoré sa však doteraz nevyskytujú v žiadnom európskom ani medzinárodnom texte týkajúceho sa ľudských práv“. „Je to diktát zo strany istej loby,“ komentoval rozhodnutie Luca Volontè, niekdajší predseda Európskej ľudovej strany.

Správa má ako všetky rezolúcie odporúčajúci efekt. „Zaiste, každá krajina bude slobodná pri zavedení tejto rezolúcie, predsa však zostáva veľké znepokojenie,“ povedal L. Volontè.

SLOVÁCI VRAVIA NIE

Na Slovensku minulé leto uskutočnila agentúra Focus prieskum, v ktorom odpovedalo 1514 respondentov na

otázku, či by sa mal prijať zákon na ochranu manželského zväzku muža a ženy. Z prieskumu vyplynulo, že dve tretiny Slovákov chcú chrániť manželstvo muža a ženy ústavným zákonom. Podpredseda NR SR Ján Figel' už pripravil legislatívny návrh k doplneniu článku 41 Ústavy Slovenskej republiky o manželstve, kde sa okrem iného hovorí, že „manželstvo je jedinečným zväzkom jedného muža a jednej ženy“.

Túto aktivitu podporujú aj jednotlivé cirkvi. Podľa hovorca Konferencie biskupov Slovenska Jozefa Kováčika je „jedinečnosť rodiny potrebné zdôrazňovať a dať jej aj potrebnú právnu ochranu. Je dôležité, aby sa táto otázka stala spoločnou prioritou napriek celou spoločnosťou a pokiaľ možno aj celým politickým spektrom“. Generálny biskup Evanjelickej cirkvi a. v. Miloš Klátik pre VOX uviedol, že „návrh Jána Figel'a na novelizáciu Ústavy SR je v súlade s Výhlásením o manželstve a rodine, ktoré prijal 28. 6. 2013 najvyšší orgán ECAV na Slovensku – Synoda ECAV na rokovaní v Myjave.“ Podľa Jána Henžela, predsedu Rady Cirkvi bratskej, sa sexuálna antropológia stala bojovým poľom súčasnosti. „Z toho dôvodu je správne, ak manželstvo bude aj legislatívne presnejšie zadefinované. Manželstvo nie je sociálno-kultúrny fenomén, ktorý sa do dnešnej podoby vyvinul počas mnohých tisícročí. Manželstvo je morálny poriadok Stvoriteľa,“ povedal pre VOX J. Henžel. Zároveň však vyjadril pochybnosti, či sa návrh J. Figel'a schváli: „Ani nie preto, žeby sa v našom parlamente nenašlo 90 poslancov, ktorí sú presvedčení o správnosti aj o potrebe tejto definície, ale skôr preto, že zasa raz uprednostnia mocenské a bezprostredne osobné záujmy. Modlime sa, aby to tak aspoň v tomto prípade nebolo!“

PAVOL PRIKRYL

Komentár

Ulrike do OSN!

Doteraz platilo, že ľudské práva sú univerzálne a nikomu nesmú byť odopreté. Ani homosexuálom. Lesbičke Ulrike Lunacek sa to však mánilo. Prečo by ľudia z jej komunity mali mať rovnaké práva ako majorita? To zaváňa jasnou diskrimináciou! A tak princíp univerzality trochu pootočila, aby sa odstránila akákoľvek diskriminácia: LGBT práva sú ľudské práva! A má to logiku. Ako môže údajne štvorpercentná menšina diskriminovať väčšinu? Keby sa aj v majorite našiel nejaký homofóbiou či transfóbiou (aj keď poriadne neviem, čo to presne je) posadnutý zúfalec (po novom pravicový bigot), tak v rámci „nových“ ľudských práv mu treba dať náhubok, pretože akákoľvek kritika smerom k menšine je do neba volajúce porušenie Lunacekovej predstavy sveta. A tá je jasná: LGBT komunita si zasluhuje osobitnú ochranu a pozornosť a rovnoprávnosť treba chápať ako jej nediskriminačné privilegium. Napríklad ako privilegium LGBT komunity (ale aj radikálnych feministiek či pro-potratových skupín) na agresívne a netolerantné páchanie trestných činov z nenávisti. Stačí len spomenúť útok na bruselského arcibiskupa André-Josepha Léonarda, či najnovšie vyhlásenie vojny kresťanom Petrom Weisenbacherem („chceli ste mať vojnu, budete ju mať, sľubujem, že to budete ešte dlho ľutovať“)...

Čo na tom, že „soft“ pravicový bigot (bez zjavnej homofóbie a tej druhej fóbie, ktorej významu nie celkom rozumiem) sa zrazu ocitá v ére reálneho socializmu, kde mlčať bolo nad zlato, resp. nad akú-takú slobodu. A ak by ho predsa len svrbel jazyk a chcel by oznámiť svetu, že to, čo mu zo zdravého rozumu ešte zostalo, mu hovorí, že manželstvo je zväzok jedného muža a jednej ženy a že má pocit, že to tak bolo odjakživa a nemalo by sa to meniť, tak ak nechce mať opletačky, mal by dodať: Je to môj názor, ale nesúhlasím s ním!

A tak mi prichádza na um: nie je tej Lunacek v europarlamente škoda? Vari by sa nenašla nejaké adekvátne kreslo v OSN? Aspoň v ženevskom Výbore OSN pre práva dieťaťa. Tá by totiž vedela inak zorganizovať kritiku učenia Cirkvi v morálnej oblasti! Ešte aj najliberálnejší kňazi by sa prežehnávali...

Katolícky bigot PAVOL PRIKRYL

Z EP v Štrasburgu exkluzívne pre VOX

Ticho veštiace problémy

V utorok 4. 2. 2014 Európsky parlament odhlasoval správu rakúskej poslankyne Lunacek *Homofóbia a diskriminácia na základe sexuálnej orientácie a rodovej identity*.

Snímka: europarl

Bežný občan, nerozmýšľajúci príliš nad vecami, si povie, prečo nie, veď diskriminovať neslobodno, a okrem toho, nech si v Bruseli robia, čo chcú, aj tak je to ďaleko. A naďalej si číta *Topky.sk* alebo „Plusku“.

Bežný občan sa zrejme nikdy k textu správy nedostane, a okrem toho, nemá o to ani záujem. Veď sa to Slovenska netýka, my tu také problémy nemáme, ako povedal v rozprave pán poslanec Paška. V správe sa hovorí o nejakých osobách – LGBTI ľuďoch, a tú skratku náš priemerný občan nepochopí. Možno tuší, kto sú lesby, gayovia, bisexuáli, ale kto sú transsexuáli a intersexuáli? Nevídať. V Amerike, kde stále vymýšľajú čosi nové, k tejto skratke niekedy pridávajú vraj aj A – asexuáli, a Q (queers – zvláštni, prapodivní).

PRÍPRAVA PÔDY

Náš bežný občan by sa však mal zaujímať, čo sa deje v Bruseli, lebo problémom tejto správy je, že zasahuje do kompetencií členských štátov (verejné zdravie, zamestnanie a pod.). Okrem toho nenápadne pripravuje pôdu pre zväzky osôb rovnakého pohlavia, lebo veď ide o presadzovanie ľudských práv, teda aj o slobodu uzavrieť „manželstvo“. (Predvídaví Chorváti si to už s predstihom vyriešili, manželstvo ako zväzok dvoch osôb opačného pohlavia už majú

v ústave).

Okrem toho si bežný občan povie, veď v Bruseli máme tých našich, určite ma dobre reprezentujú. Našťastie pre vládnucu stranu sa jej priemerný volič nedostane k rozpisu výsledkov hlasovania, lebo inak by bol veľmi prekvapený. Smer sa na Slovensku pomaly pasuje za priam konzervatívnu a tradičnú stranu, ale v Európskom parlamente hrá tak, ako diktujú ostatné strany zo socialistickej rodiny. Za správu napríklad hlasovala Monika Flašíková-Beňová, mladá Katarína Nevedalová, ktorá je za toleranciu všetkého a všetkých, a nikoho neprevapí, že aj zvolenský ex-župan Vladimír Maňka. Čo na to tradiční voliči zo Zvolena? Na hlasovanie sa pre istotu nedostavil Boris Zala a Monika Smolková, predsa len, zvolenbieva sa, treba sa správať rozumne a nepoštvať si proti sebe tradičného smeráckeho voliča.

NUDNÁ ROZPRAVA

Spomedzi odvážnych, ktorí pozdvihli svoj hlas v rozprave, treba spomenúť pani Záborskú a pána Pašku, ktorí hlasovali proti, podobne ako aj pán Mikolášik. Pani Záborská navrhla alternatívne uznesenie, s ktorým prišli euroskeptici, a pán Paška uviedol, že na Slovensku gayom predsa nikto neublíži. Rozprava bola bezzubá a nudná, ľavičiari

jasali, pravičiari boli ticho, až na pár nesmelých poznámok o prirodzenej rodine a o tom, že veď aj pápež František považuje manželstvo medzi mužom a ženou za jediné možné, a predsa ho nejaký homočasopis vyhlásil za osobnosť roka. Vládlo podivné ticho, nezvyčajné pre rozpravu v Európskom parlamente, ktoré

sú zvyčajne oveľa ohnivejšie, a to môže ísť napríklad o zákaz dovozu tuniaka zavalitého alebo vzťahy medzi Dánskom, Grónskom a Islandom, čo je nepochybne vzrušujúca téma.

Správa, ktorá rieši sexuálne menšiny, bola odhlasovaná veľkou heterosexuálnou väčšinou a zdá sa, že tým sa to končí. Naozaj? Myslím si, že pre Európanov sa to, našťastie, ešte len začína. Ešte nikdy predtým sa totiž toľko európskych občanov nemobilizovalo proti dokumentu, ktorý vyšiel z dielne Európskeho parlamentu. Europoslanci neboli nikdy zaplavení toľkými sms-kami, mailami a telefonátmi od svojich voličov.

Okrem toho, proti tomuto „homosexuálnemu mainstreamingu“ nanucovanému zvrchu protestovalo pol milióna Francúzov, ktorí v nedeľu vyšli do ulíc v Paríži (podľa prefektúry ich bolo 80 000) a manifestovali za práva prirodzenej rodiny. Vďaka týmto demonštráciám vláda stiahla pripravovaný protirodinný zákon.

O týchto protestoch – s výnimkou záberov parížskej demonštrácie v TA3 v slote *Bez komentára* – sa slovenský občan v našich médiách nedozvie. Načo by aj? Len by začal rozmýšľať nad tým, prečo tí ľudia v uliciach a na internete protestujú. A treba predsa postupne „pripravovať“ mentalitu“. Ešte dobre, že sa začala olympiáda v Soči, bude čím naplniť televízne správy.

Len aby potom nebol prekvapený, keď starosta v ich dedine bude povinný sobášiť homosexuálne páry, tak ako sa to deje teraz vo Francúzsku. Chudák starosta, je to dobrý katolík, celý život sobášil mužov a ženy, a teraz toto? Ako sme k tomu prišli? Nuž tak, že sme nečítali, nehľadali, neboli zvedaví, a zhltnú sme udicu aj s navijakom.

JANKA CHMELOVÁ, Štrasburg

Snímka: MPT

S podpredsedom Národnej rady SR o prarodinnnej politike

Jasné veci chcú jasné postoje

Bol náš prvý eurokomisár. Po návrate z Bruselu sa stal predsedom KDH. V súčasnosti je podpredseda národnej rady. Je predkladateľ legislatívneho návrhu k doplneniu čl. 41 Ústavy SR o manželstve. JÁN FIGEĽ.

Zdá sa, že vo svete nastáva koniec klasickému politologickému deleniu strán a politiky na pravicovú a ľavicovú a začína sa doslova politický boj o ľudské hodnoty, miestami priam až o zdravý rozum. Nevedie to k sebadeštrukcii spoločnosti?

Každá kríza v osobnom a spoločenskom živote začína odklonom od pravdy. Pretože tá je rozhodujúca pre skutočnú slobodu človeka, jeho vedomie a svedomie. Pravda je tiež základom spravodlivosti. A ovocím pravdy v kresťanskom chápaní je láska, ktorá je základom ľudskej spolupatričnosti a solidarity. Deštrukcia spoločnosti – malého, národného i medzinárodného – je výsledkom veľkého nedostatku ľudskosti a zodpovednosti. Uprednostňujem skôr členenie podľa kritéria zodpovednosti než podľa politológie, pretože dnes sa veľmi posunulo chápanie úlohy jednotlivca a štátu, ľavice a pravice. Podstatné je, že sa politika málo spája s hodnotovým základom a programovým zameraním. Stáva sa viac bojom o moc pre moc samotnú, vládnutie je viac ovládaním než službou, marketing a populizmus nahrádza zodpovednosť a principiálnosť, pragmatizmus a politikárčenie sú úspešné na úkor dlhodobých cieľov a štátnictva. Demokracia sa nedá udržať bez rešpektovania skutočných hodnôt a sloboda bez zodpovednosti. To je znovu a znovu výzvou pre každú novú generáciu, aj v súčasnosti. Antipolitika, anarchia či extrémizmus problémy síce pomenúvajú, ale v skutočnosti ich neriešia, ba prehľbujú. Treba sa nám oprieť o osvedčené hodnoty, historické skúsenosti, pozitívne dedičstvo a príklady, ktoré ukazujú cestu pre Slovensko, aj pre Európu.

Európsky parlament schválil tzv. rezolúciu Lunacek. Za prijatie rezolúcie hlasovali aj niektorí slovenskí europoslanci, resp. sa zdržali hlasovania. Smutné na celom hlasovaní je

to, že počet hlasov „za“ prezrádza, že za návrh rezolúcie museli hlasovať aj poslanci z pravicových, či priam kresťanských strán. O čom to svedčí?

Mnohé západné strany síce názvom či heslami sa hlásia k tradíciám a východiskám kresťanskej demokracie, ale nežijú ich aktuálne. Je to ako prenášanie žeravých uhlíkov, ohňa, ktorý hreje, alebo prenášanie popola, ktorý vychladol. Posun hlavne v oblasti ochrany života a chápania rodiny je evidentný. Niektorí kolegovia sa zasa inak pozerajú na princíp nediskriminácie, ktorý rozširujú z oblasti rovnosti mužov a žien, respektíve z rovnosti v prístupe k povolaniu a zamestnaniu aj na iné oblasti. Sexuálna orientácia či rodová identita sa tak stávajú novým základom pre nové, tzv. dynamické práva a tým aj pre inú politiku ľudských práv a projekty Európskej komisie. KDH považuje tieto prístupy za presadzovanie rodovej ideológie, ktorá má široké a škodlivé dôsledky pre spoločnosť.

Aký dopad na Slovensko môže či bude mať prijatie tzv. rezolúcie Lunacek?

Rezolúcia je len politickou iniciatívou a uznesením Európskeho parlamentu. Nemá právnu záväznosť. Ale tlakom na Európsku komisiu sa bude vytvárať aj tlak na novú legislatívu, na projekty a financovanie podpory nadštandardných práv LGBTI osôb. Slovensko dnes už má pre to vytvorené vládne a rezortné štruktúry a rozsiahle projekty financované z verejných zdrojov. Vládnuci SMER s podporou SaS už zmenil v minulom roku v tejto línii napríklad trestný zákon a začal prípravu novej Celoštátnej stratégie ľudských práv. Prijatie Správy Lunacek tieto tendencie u nás, samozrejme, povzbudí a posilní. Aj keď, treba povedať, v Bratislave by takúto správu poslanci vládnucej strany nepodporo-

Snímka: archív J.F.

vali tak, ako to robia na pôde Európskeho parlamentu...

Ste pôvodný predkladateľ legislatívneho návrhu k doplneniu článku 41 Ústavy Slovenskej republiky o rodine. K vášmu návrhu sa postupne pridávajú aj iní poslanci. Bol to váš zámer, alebo to vzniklo spontánne?

Návrh je vyjadrením môjho osobného presvedčenia a vychádza z programu KDH. Z časového hľadiska vznikol ako reakcia na zámery v Celoštátnej stratégii ľudských práv, ktorá je pripravovaná na pôde ministerstva zahraničia, a na právne zmeny v rodinnej politike v priebehu roku 2013 vo viacerých západných štátoch. Podpísalo ho už vyše 40 zákonodarcov z rôznych poslaneckých klubov, okrem vládneho SMERu. Som rád, že novelu ústavy podporuje veľa mimovládnych organizácií, osobností verejného života, duchovných a prarodinných spoločenstiev. Návrh pomohol zintenzívniť celospoločenskú diskusiu o dôležitosti manželstva a rodiny a posunúť ich viac do centra záujmu.

Podľa prieskumov verejnej mienky podporuje ústavné ukotvenie definície, ochrany a podpory manželstva veľká väčšina občanov Slovenska. A to je dobré. Lebo manželstvo je kolískou života a lásky, je základom rodiny a výchovy detí. A na rodine nám musí záležať pre naše vlastné, individuálne a spoločné dobro!

Aliancia za rodinu navrhuje, aby sa v rámci legislatívneho procesu váš návrh rozšíril o zabezpečenie výlučnosti ochrany poskytnutej manželstvu a tiež o to, aby pri osvojení dieťaťa bol vždy uprednostnený najlepší záujem dieťaťa, ktorým je vyrastať v rodine s otcom a mamou. Ako vidíte túto aktivitu?

Nateraz hľadáme podporu a širší konsenzus pre návrh, ktorý bol predstavený. Je to základ pre doplnenie ústavy,

» »

na ktorom sa dá a bude dať stavať aj v budúcnosti. Na dialóg a spoluprácu v takejto línii sme pripravení. Som presvedčený, že mnohé záležitosti pro-rodinnej a hodnotovej politiky sú súčasťou procesu, ktorý tak viditeľne vyjadril Národný pochod za život v Košiciach. Som rád podpore navrhovanému doplneniu ústavy zo strany Aliancie. Veď tým sa zároveň naplňa prvý cieľ tohto spoločenstva mimovládnych organizácií.

Podľa vás návrh nemá ambíciu meniť platný právny stav, ale posilniť ho. Niektorí poslanci sa v celoposlaneckej ankete časopisu VOX vyjadrili, že nemajú problém podporiť návrh zákona, ale považujú ho z vašej strany za „čistý populizmus“, pretože neprebehla celospoločenská diskusia. Ako hodnotíte takýto postoj?

Čo je populistické na definícii manželstva? Je rovnaká od nepamäti, od začiatku dejín ľudstva. Ale nevyskytuje sa v našom základnom zákone. Na druhej strane je manželstvo stále viac relativizované a oslabované. Nikto v obchode nekupuje dve ľavé či dve pravé topánky, ale pár (dvoch) topánok! Tak je to prirodzené, ak chceme dobre a rovno chodiť či bežať. Jedinečnosť zväzku muža a ženy je vyjadrením prirodzenej inštitúcie, o ktorú sa opiera náš ľudský rod, naša kultúra a civilizácia. Postupnosť návrhu od konzultácií medzi stranami, pozvania pre poslancov a spoločnosť, podanie for-

málneho návrhu, rokovanie a hlasovanie o ňom sú práve účinným nástrojom na podnietenie nielen diskusie, ale aj väčšej a stálej pozornosti, ktorú si manželstvo, rodina, rodičovstvo a výchova detí zaslúžia.

Prečo si podľa vás mnohí ľudia myslia, že prorodinné hnutia a aktivity sú protieurópske, resp. čo je moderné a proeurópske na aktivitách LGBTI?

Aj komunizmus hlásal modernu a avantgardu, ale v skutočnosti zaviedol národy do neslobody a totalitnej ideológie. Rodová ideológia tiež nevychádza z vedeckého poznania; relativizuje chápanie ľudskej osoby ako muža a ženy s ich rovnosťou v dôstojnosti a neodňateľnosťou základných práv. Každé právo volá po povinnej a zodpovednej strane, po garantovi. Rovnosť sa tu mieša s rovnakosťou. Právo na manželstvo a rodinu sa rozdeľuje na dve samostatné práva. Mení sa zmysel pojmov, právnych kategórií, ba zmysel slov. V konečnom dôsledku to môže ohroziť ľudskú slobodu, ako už veľakrát dejiny potvrdili.

Preto seriózna moderna neznamena odmietnutie osvedčeného, ale jeho obnovu a aktualizáciu vzhľadom na dobu, v ktorej žijeme. Ale základné princípy, tie sú nemenné. A tie sú v poriadku, sú pre dobro človeka.

Európa vyrástla na starogréckej filozofii, rímskom práve a judeo-kresťanskej duchovnej inšpirácii. Nemožno

byť proeurópskym a popierať tieto korene a ich ovocie. Desatoro je tisíce rokov stále rovnaké. A je v ňom odkaz aj na potrebnú úctu k otcovi a matke, nie k dvom mužom či dvom ženám. Zem obieha okolo Slnka, aj bez nášho hlasovania. A rozhodujúce pre človeka je svetlo a teplo, čo nám Slnko dáva, aby sme žili, poznávali pravdu a milovali, lebo to nás naplňa šťastím a môžeme pozitívne hýbať dejinami sveta.

Z rôznych prieskumov a vyjadrení sa zdá, že väčšina Slovákov nie je za uzákonenie registrovaných partnerstiev či homosexuálnych „manželtiev“, má prorodinné zmýšľanie. Malo by sa to odraziť aj pri hlasovaní „zástupcov ľudu“ o vašom návrhu. Čo si myslíte – odrazí sa?

Dúfam, že poslanci uprednostnia vecnosť a konštruktívnosť návrhu pred politikárčením. Ak treba viac diskutovať, som pripravený. Ale jasné veci si žiadajú jasné postoje. A nikto nie je v parlamente samoučelne či kvôli sebe. Sme tam zástupcami občanov. Návrh nie je zameraný proti nikomu, ale je pozitívnym vyjadrením definície, ochrany a podpory manželstva. Znamená ústavné posilnenie a právnu stabilizáciu tejto inštitúcie v našej krajine. Veľmi si želim, aby v našom parlamente prevládla zodpovednosť. Ľudia si to zaslúžia, Slovensko to veľmi potrebuje.

Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL

Nôž na krku?

Keď podpredseda NR SR Ján Figel' predložil legislatívny návrh k doplneniu článku 41 Ústavy SR o manželstve, uviedol, že by bol rád, keby sa pod návrh podpísalo čo najviac poslancov zo všetkých strán.

Časopis VOX zaujímal, aký postoj zaujímajú k návrhu jednotliví poslanci NR SR, preto sme všetkým 150 zástupcom ľudu poslali mail s dvomi otázkami:

1. Myslíte si, že by sa mal prijať návrh Jána Figel'a?
2. Ako budete Vy hlasovať?

Poslanci mali na vypracovanie krátkych odpovedí týždeň. Vrátilo sa 44 odpovedí, z čoho však 12 správ oznamovalo, že „poštová schránka príjemcu je plná a momentálne neprijíma žiadne ďalšie správy“ a dve správy oznámili, že adresa prijímateľa nie je správna (všetky adresy sme použili z oficiálnej stránky www.nrsr.sk). Na anketové otázky teda odpovedalo 30 poslancov, čo predstavuje pätinu poslaneckého zboru.

Odpovede zaslali predstavitelia všetkých strán, okrem hnutia Nová väčšina – Dohoda. Najviac odpovedí prišlo z KDH (10), nasleduje OĽaNO (6), Smer-SD (5), SDKÚ-DS (4), SaS (2) Most-Híd (1) a dvaja nezarazení.

Legislatívny návrh J. Figel'a považuje za dobrý či potrebný

23 poslancov. Vyslovene ako nepotrebný ho označili štyria poslanci, traja poslanci s návrhom nemajú problém, len vyžadujú celospoločenskú diskusiu, resp. diskusiu v rámci poslaneckého grémia.

Za návrh je rozhodnutých hlasovať 22 z odpovedajúcich poslancov, piati sa jednoznačne vyjadrili, že budú proti, dvaja sa zdržia, resp. rozhodnú sa až keď bude konečné znenie zákona jasné a jeden poslanec bude hlasovať „v súlade so svojím svedomím a vedomím“. Za zaujímavosť stojí postoj jednej poslankyne za Smer-SD, ktorá síce považuje „manželstvo, deti a rodinu za dôležitú súčasť spoločnosti a som za ich zachovanie ako základu rozvoja spoločnosti“, ale za zákon nebude hlasovať, pretože „nemám právo určovať, ako má kto žiť“. Ako keby prijímaním iných zákonov neovplyvňovala, ako budeme žiť...

Z prieskumu vyplynulo, že takmer každý desiaty zástupca ľudu je pre ľud nedostupný, že drvivá väčšina poslancov si za týždeň nenašla čas napísať dve jednoduché vety, resp. nepoverila tým dobre plateným asistentom, že zástancovia či odporcovia manželstiev a rodiny sú viac-menej jasní a že prijatie návrhu J. Figel'a závisí od hlasovania poslancov Smeru-SD, ktorí však, ako sa zdá, vajatajú medzi „svedomím a vedomím“ a stranicou líniou. Priklonia sa ku kresťanskému učeniu, ku ktorému sa hlásia, alebo...? Skrátka, jasne postavený návrh zákona je pre nich nôž na krku...
-red-

Púť zalúbených pre všetkých (14.-16.2., Bazilika Sedembolestnej, Šaštín)

(Kvôli kapacite sú niektoré časti programu uzavreté,
no **program v Bazilike** je prístupný pre všetkých.
Srdečne Vás naň pozývame!)

PIATOK 14. FEBRUÁRA

18.00 - 19.30: Svätá omša - celebruje don Jozef Zachar, zakladateľ
Púte zalúbených a tvorca šiestich ročníkov, toho času pôsobiaci
v komunite v Partizánskom
(počas svätej omše PREDSAVZATIE ŽIŤ ČISTÝ VZŤAH)

...

23.00 - TAIZÉ Adorácia + večerné slovko

SOBOTA 15. FEBRUÁRA

11.00 - Svätá omša - Karol Maník, provinciál saleziánov

...

00.00 - Rande u mamy. Posvätný ruženec.
Hudobne sprevádzajú Saleziáni.
+ večerné slovko

NEDEĽA 16. FEBRUÁRA

6.30 - Žalmy na svitaní. Saleziáni.

...

10.30 - Svätá omša. Otec biskup Milan Lach

11.30 - Prehliadka Národnej Svätyne

Prednáška biskupa Mons. Egona Kapellariho o umení

Prostriedok k životu

Pred desiatimi rokmi mal graz-seckauský biskup EGON KAPELLARI v Prahe prednášku na tému *Umenie ako výzva pre spoločnosť a Cirkev*, ktorej časť uverejňujeme. Mons. Kapellari bol členom Pápežskej rady pre kultúru a poradca Pápežskej komisie pre kultúrne dedičstvo Cirkvi. V rakúskej biskupskej konferencii má na starosť kultúru.

Rakúsky dramaturg Max Reinhardt napísal v roku 1917, teda práve počas strašnej Prvej svetovej vojny, pamätný spis k zriadeniu divadla v Salzburgu. V texte hovorí o umení ako o „prostriedku k životu“.

M. Reinhardt uviedol, že umenie vo vojnových búrkach nielen obstálo, ale ukázalo sa ako nevyhnutné pre všetkých, ktorí hľadajú útočisko pre svoje duše. Umenie nie je len „luxusný prostriedok pre bohatých a sýtych, ale potrava pre všetkých“. Tým nechcel Reinhardt umenie nijako instrumentalizovať, umenie nesmie byť pre nikoho slúžkou. Ak chceme porozumieť umelcovi a jeho dielu, je treba k nim pristupovať dialogicky. Francúzska mystička Simone Weilová k tomu nesmierne hlboko poznamenala: „Existuje jediná metóda, ako porozumieť obrazom – nepokúšať sa ich interpretovať, ale pozerat' sa na ne tak dlho, až z nich vytryskne svetlo.“

STRHUJE, UTEŠUJE A POMÁHA...

Ľudia, ktorí pristupujú s otvorenými zmyslami k umeniu všetkého druhu, sú vždy znovu konfrontovaní so starou otázkou: Čo vôbec umenie chce, čo môže a čo má robiť? Odpovede sú rôzne, ba protichodné, a to ako u umelcov, tak u divákov, poslucháčov a čitateľov vo vzťahu k obrazom, hudbe a literatúre.

Mnohí umelci zdôrazňujú, že nechcú nikoho poučovať, či dokonca obracať. Iní spájajú so svojím dielom jasné politické úmysly. Výpoveď tretieho typu je v prvej *Duinskej elégii* básnika Reinera Maria Rilkeho. Pripomína mýtus hovoriaci o pôvode hudby. Hovorí o nej, že „strhuje a utešuje a pomáha“. To neplatí len pre hudbu, ale zásadne pre umenie všetkého druhu. Publikum však nie je determinované prípadným zámerom umelca. Stovky umeleckých diel

preto umožňujú tisíce úplne odlišných vzťahov medzi umeleckým dielom a ľuďmi, ktorí sa s ním stretávajú.

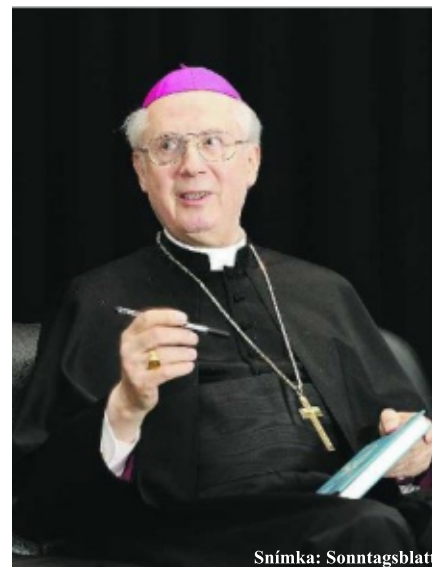
LIEK PROTI BANALITE

Vráťme sa opäť k výroku Maxa Reinhardta, že umenie je prostriedok k životu. Mienil tým určite život, ktorý dokáže odolávať banalite a otvárať sa stále väčšej plnosti. Bývalý biskup zo Stuttgartu Georg Moser povedal, že banálny je život, ktorý už nepozná nijaké tajomstvá a je ovládaný apatiou človeka fungujúceho (homo functionalis). Tým je označený základný postoj siahajúci od nudy až po takú čínorodosť, ktorá sa síce nude vyhne, ale pre ktorú je smelosť náboženskej viery rovnako cudzia ako expresivita pochyb a zúfalstva. Slovo banalita je tu súhrnom mnohých postojov, ktoré vyjadřila vážna kritika našej civilizácie. Mieni sa tým život bez skutočných prahov.

**Existuje jediná metóda,
ako porozumieť obrazom –
nepokúšať sa ich
interpretovať, ale pozerat'
sa na ne tak dlho,
až z nich vytryskne svetlo.**

Poetka Marie Luise Kaschnitzová hovorila v tejto súvislosti o živote „bez útechy a snov“. A riaditeľ viedenského parlamentu Czerny, filozofujúci úradník, prirovnal človeka žijúceho v banalite k rybičke v akváriu, ktorá sa natoľko prispôsobila svojmu obmedzenému priestoru, že vždy, ako narazí na sklenenú stenu, uhne a zmení smer. Tak jej zostáva ilúzia, že jej akvárium je vlastne oceán.

Do tejto súvislosti patrí aj to, čo povedal Blaise Pascal v svojich *Pensées* o rozptýlení ako lieku proti zúfalstvu alebo i proti nude. Hovorí

Sníмка: Sonntagsblatt

o ľuďoch, ktorí bežia za zajacom, ktorého by nechceli dostať zadarmo. Pascal ale nebol radostný človek. Neakceptoval, že umenie môže byť radostné a obveseľovať, že umožňuje aj zábavu. Tým však ešte nespôsobuje to najhlbšie a najväčšie, čoho je schopné.

ŠIFRA TRANSCENDENCIE

Pojem transcendencia vyplýva zo skúsenosti, že človek nachádza sám seba, keď hľadá skutočnosť. Skutočnosť, ktorá je k dispozícii, mu nestačí. Prekračuje ju k ďalšej skutočnosti, a to bez toho, aby sa vzdala vzťahu k už prítomnej skutočnosti. Transcendencia je otvorený pojem. Je to nepredmetný základ všetkého jestvujúceho, nekonečno v konečnom. Nie je jednoducho z tohto sveta a nie je ani viazaná na kresťanské ponímanie. Umenie sa nepokúša o priblíženie transcencie skrz pojmy, ale odkazuje na ňu šiframi a symbolmi.

Významným príkladom transcencie v literatúre je dielo rakúskeho spisovateľa Petra Handkeho s výnimkou jeho raných spisov. K podpore náboženského presvedčenia však môže byť Handke použitý iba v tom, ako ukazuje, že bez opätovného náboženského transcendovania zostáva imanentná transcencia umenia už len možnosťou dávať zmysel proti obyčajnému rozptýleniu, totalizmu alebo chorobe.

UTRPENIE

Umenie odporuje banalite bytia aj tým, ako vníma a interpretuje príelomy, ktoré do horizontu banality vytvárajú na jednej strane bolesť a na druhej strane krásu.

Možno povedať, že po gotickej dobe bolo utrpenie len okrajovou té-

mou, ak odhliadneme od Rembrandta a od cirkevnými objednávkami udržiavané klasické témy ukrižovania a mučenia. V 20. storočí sa však utrpenie dostávalo stále viac do stredu umeleckej scény. Platí to aj pre literatúru. V jednej kryptickej básni Paula Celana, inšpirovanej *Prologom Evanjelia podľa Jána*, je v jachtavom rytme reč o slove, ktoré hľadá príbytok, aby mohlo svietiť. Nikde ho nevypúšťajú, až nakoniec je mu povedané, aby išlo k slziacemu oku. Bolesť, slziace oko – to je bránička pre toto transcendentné slovo.

VÝKRIK ČLOVEKA

Svetovo známy je obraz *Výkrik* od nórskeho maliara Edvarda Muncha. Už pred vznikom tohto obrazu a od tých čias stále je krajina umenia naplnená mnohohlasým krikom človeka a vôbec všetkého tvorstva. Výkrikom, aj keď tichším ako u Muncha, je posledný obraz Rusa Marka Rothka, ktorý žil v Spojených štátoch: na obdĺžniku dymiacej šede je čierny štvorec. Ide o rekviem, ktoré si Rothko namaloval pred samovraždou. Takéto obrazy hovoria svojím spôsobom to isté, čo povedal pápež bl. Ján Pavol II. roku 1983 na záver

svojho príhovoru k vedcom, umelcom a publicistom vo Viedni: „*Ecce homo! Nikdy ho neprehliadnite a neprepočujte: dôverujúceho, milujúceho, úzkostného a krvácajúceho človeka. Buďte jeho zástancovia, chráňte jeho svet, túto krásnu, no ohrozenú Zem!*“

KRÁSA

Od utrpenia a bolesti ako miesta skúsenosti transcendencie v živote a umení sa pnie oblúk ku kráse ako ďalšiemu miestu tejto skúsenosti. Krása v umení bola v minulých

desaťročiach často denuncovaná ako iluzívne skrášľovanie bytia, ako odvádzanie od závažnosti etických, a zvlášť politických imperatívov. K jej rehabilitácii mohlo dôjsť takmer výlučne mimo západnej spoločnosti. A skutočne sa v roku 1970 pozdvihol hlas z Ruska. Alexander Solženicyn v prejave pri udeľovaní Nobelovej ceny, ktorý sa čítal v Štokholme bez prítomnosti autora, pretože mu komunistický režim nedovolil ísť si prevziať cenu, citoval slová z Dostojevského románu *Idiot*: „*Krása zachráni svet.*“ Bolo to vyslovené v zmysle tradície ruskej religiozity, ktorá ako v sibírskej „katorge“, tak v „súostrovi Gulag“ dúfa v záchranu, v univerzálnu Veľkú noc a oslávenie. Dostojevskij, autor *Zápiskov z mŕtveho domu*, a Solženicyn, autor *Súostrovia Gulag*, sa v svojich príklonoch ku kráse nemôžu dostať do nebezpečenstva, že budú znevážení ako eticky nezaujatí estéti, ako sa dnes pejoratívne toto slovo používa.

Pri všetkých zmenách epoch a pomerov určite nebude možné vyhnúť z umenia krásu úplne alebo na dlhší čas. Je to prostriedok k životu. Bez tohto lieku zakrpatie a uschne duševný a duchovný život.

-red-

**Som,
teda čítam VOX**

Podporím ho.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur**

Ako by ste charakterizovali súčasného slovenského čitateľa?

Nezaoberám sa tým hlbšie, teda môžem povedať len to, že vnímam určité, všeobecne známe tendencie v ľudskej spoločnosti, ktoré majú dopad aj na čítanie – či už je to konkurencia iných médií, hektický životný štýl, starosť o holé prežitie, či orientácia na konzum. Fenomén čítania v dnešných časoch by som vo všeobecnosti nevidel tragicky. Napríklad na poslednú *Bibliotéku* prišlo vraj viac ľudí ako rok predtým, hoci sa vyberalo slušné vstupné. Zrejme však platí, že čítanie už nemožno jednoznačne hodnotiť ako prejav kultúrnosti, poznávania, hľadania pravdy či krásy. Pekne zabalené, ale v podstate hodnotovo vyprázdnené, povrchné, ba úplne pomýlené odkazy sa stávajú dominantnými. Pravdaže, spoločnosť vždy bola a aj bude pestrá a štruktúrovaná, záleží však na proporciách, vplyve a váhe či všeobecnej akceptovanosti toho či onoho smeru alebo prístupu. A riziká treba vidieť v horizonte budúcnosti – dôsledky niektorých trendov sa ruškolapne prejavajú až s odstupom dlhšieho času.

Teda neobávam sa o čítanie ako také, ako o to, či súčasný slovenský čitateľ nestráca základnú orientáciu aj vďaka tej ponuke, ktorá sa naňho valí...

Kde vidíte príčiny poklesu záujmu o serióznú literatúru?

Tu môžem priamo nadviazať – nazdávam sa, že možno ani tak veľmi nepoklesol záujem o „serióznú“ literatúru, ako sa ona dostala trochu do úzadia pod tlakom „konzumnej“ či „biznisovej“ knižnej produkcie, ktorá často rieši pseudoprotblémy,

S vydavateľom Pavlom Stanom o slovenskom knižnom trhu

Nové výzvy

Na Slovensku je značný počet knižných vydavateľstiev. Knihomil PAVOL STANO sa nechal uniesť pocitom, že niečo v svojom živote musí zmeniť a posunúť sa k niečomu vnútorne bližšiemu, zmysluplnejšiemu. Založil vydavateľstvo PostScriptum, ktoré sa orientuje na náročnejšieho čitateľa.

pričom tie vážne veci sa dostávajú na vedľajšiu koľaj. Rozlišovať, čo má cenu, bude pre mnohých čoraz ťažšie, keďže sa zahmlievajú kritériá pre poznanie podstaty.

Aj napriek doteraz povedanému ste sa rozhodli v roku 2007 založiť vydavateľstvo. Čo vás k tomu viedlo?

Nestačí, čo už bolo povedané? Ale predsa, aby som bol konkrétnejší, dostal som sa v danom čase do situácie, ktorá umožnila uvažovanie týmto smerom, a tak popri akejsi „únave materiálu“ z dovtedajšieho fungovania som sa nechal uniesť pocitom, potrebou niečo vo svojom živote zmeniť, posunúť sa k niečomu vnútorne bližšiemu, zmysluplnejšiemu(?).

Pekné na tejto robote je, že neustále prichádzajú nové podnety a výzvy, ktorým nemožno odolať, spoliehajú sa tiež na Božiu pomoc.

Vsugeroval som si myšlienku, že napriek značnej etablovanosti a obsadenosti priestoru, či už ide o vydavateľstvá zamerané na odbornú literatúru, beletriu alebo o vyhranene katolícke vydavateľstvá, je tu určitá šanca pre uchytienie sa v akomsi pomyselnom prieniku týchto oblastí.

Na Slovensku je značný počet vydavateľstiev. Ak chcú byť úspešné, vydávajú všakovaké „kuchárky“ či tituly typu „Ako byť úspešný, krásny, mladý...“. Ambíciou vášho vydavateľstva je ponúknuť slovenskému čitateľovi hodnotné diela krásnej literatúry a vybraných,

najmä spoločenskovedných oblastí literatúry faktu. Má takto zamerané vydavateľstvo nádej na úspech, resp. udržanie sa na trhu?

Pred časom som počul výrok pripisovaný J. C. Hronskému, ktorý sa so svojimi druhmi v exile pričínal aj o mnohé vážne vydavateľské počiny, že nie je ťažké knihu napísať, ťažšie je ju vydať, no najťažšie je ju predať. S tou poslednou časťou sa plne stotožňujem...

Nuž, hej, je to aj (či predovšetkým?) o trhu a peniazoch. Za pochodu sa učím ako sa v tom chodiť, ako nadšenie a idealizmus prepojiť s komerčným aspektom, aby, ako hovoríte, nádej žila. Napriek zložitostiam, objektívnym či subjektívnym, predbežne to necítim tak, že nastal čas „zavrieť krám“, mnohé veci ma naplňujú optimizmom a uspokojením, viem, kde sú rezervy a neaplnené možnosti. Pekné na tejto robote je, že neustále prichádzajú nové podnety a výzvy, ktorým nemožno odolať, spoliehajú sa tiež na Božiu pomoc.

Pri vydávaní prózy i poézie sa vaše vydavateľstvo zameriava na súčasné diela, najmä slovenských autorov. Vyhľadávate ich vy či vás oslovujú autori?

V prvej fáze bolo nevyhnutné presviedčať autorov, že sa môžu odvážať baviť sa aj s novým hráčom. Bolo potrebné sa viac „ponúkať“ do pozornosti. Vôbec komunikácia s autorami je jedna z tých delikátnejších stránok tejto činnosti. Každý prípad je iný, treba zladať rôzne predstavy o rôznych aspektoch realizácie či vzťahov. Optimom v zmysle vašej otázky je príhodná kombinácia oboch spomenutých polôh – iniciatívy autora i oslovenie vydavateľa. Teším sa z každého autora, ktorý sa ozve – a nebolo ich málo –, aj keď priznávam, že niekedy mám kapacitný problém

» »

seriózne posúdiť ponuky, ktoré nie sú na prvý pohľad jednoznačne nádejné. Tým chcem tiež naznačiť, že autormi sa cítia, či chcú byť, mnohí...

Čo sa týka poézie – vydali ste knihy etablovaných básnikov (Michal Chuda, Teofil Klas), ale aj v podstate debutanta (Peter Chorvát)...

Každá knižka má svoj príbeh, osud. V prípade Michala Chudu a Teofila Klasa to bola otázka vzájomnej komunikácie a môjho eminentného záujmu. Jedna knižka sa podarila veľmi rýchlo, pri druhej sme čakali na vhodné podmienky niekoľko rokov. Pri Petrovi Chorvátovi bolo rozhodovanie trochu zložitejšie – z prvého dojmu som bol, povedzme, trochu zmätený. Moje vnútorné kritériá však nedovolili odložiť vec ad acta, tušil som osobitú hĺbku. Nechal som to odležať, dostal som sa autorovi trochu „pod kožu“ a keďže bol trpezlivý a realistický, začali sme sa posúvať ďalej. Teda základné

kritérium vidím v určitom vecnom a mravnom rámci, ktorý by som nerád prekročil, v ostatnom sa snažím byť otvorený pre diskusiu a vyhodnocovanie momentálnej situácie a možností.

Plánujete sa vrátiť aj k starším autorom a dielam, predstavujúcim časom overené hodnoty?

Táto myšlienka mi nie je celkom cudzia, mám v hlave nejaké námety tohto druhu, ale zatiaľ bez konkrétnych realizačných kontúr.

Koncom minulého roka ste vydali Eucharistickú poému Grálová sonáta od Teofila Klasa. Dielo ilustroval Stano Dusík, čím sa zvyrazňuje jej hodnota. Kniha je doslova vydavateľský „meisterstück“. Súhlasíte?

K tejto knižke mám osobitný vzťah. Jednak nemá v súčasnej slovenskej (duchovnej) poézii páru, jednak sme dlho čakali na vhodný čas pre jej vydanie, a napokon, vy-

darila sa aj grafická úprava a tlač – takže spokojnosť!

Aké máte vydavateľské plány na tento rok?

Pracujeme na dvoch zaujímavých, zhodou okolností, amerických autoroch. Jedným je tak trochu náš Michael Novak, ktorému tu už dávnejšie nič nevyšlo, tak skúsime ponúknuť náročnejšiemu čitateľovi preklad jeho knihy *No one sees God (Boha nikto nevidí)*, ktorá je hlbokým ponorom do problematiky viery a neviery, či polemikou veriaceho filozofa s argumentáciou angažovaných ateistov. Druhým je Richard Rohr, známy najmä svojím príspevkom do oblasti mužskej spirituality. Tentoraz sa s ním pozrieme bližšie na cestu životom každého z nás, a to najmä s ohľadom na spiritualitu druhej polovice života – kniha sa v origináli krásne volá *Falling Upwards – A Spirituality for the Two Halves of Life (Padáť hore – spiritualita dvoch polovíc života)*.

Za rozhovor ďakuje PAVOL PRIKRYL

Výstava kráľa secesie A. Muchu v GMB v Mirbachovom paláci

Cesta ku sláve

Unikátny súbor diel svetového výtvarného umelca Alfonsa Muchu majú možnosť obdivovať návštevníci Galérie mesta Bratislavy v Mirbachovom paláci. Až do 11. mája 2014 je tu výstava s názvom Alfons Mucha: Cesta ku sláve.

Po viac ako ročnom úsilí sa podarilo zapožičať unikátny súbor malieb, kresieb, vitráží, reliéfov a litografií. Náročné to bolo predovšetkým preto, lebo v súčasnej dobe prebiehajú výstavy A. Muchu v Japonsku, Južnej Kórei a v Prahe. Aj napriek tomu sa GMB podarilo získať z rôznych galérií 70 malieb, kresieb či litografií. Na výstave sa podieľa celkovo 12 českých galérií a súkromní zberatelia. Ako zaujímavosť môžeme spomenúť, že dva obrazy a tri grafiky zapožičal aj bývalý najlepší tenista sveta Ivan Lendl, ktorý je vášnivý zberateľ Muchových plagátov (zo 119 známych plagátov vlastní 116).

„Návštevníci uvidia aj olejomalby, ktoré sú na Slovensku vôbec po prvý raz. Okrem nich aj významné práce z obdobia secesie či originálne predlohy na plagáty, ktoré Muchu preslávili po celom svete,“ uviedol riaditeľ GMB Ivan Jančár. Expozíciu poistili na 2,5 milióna eur, čo je aj reálna hodnota vystavovaných diel.

Výstava je retrospektívny prierez vrcholných diel svetovo uznávaného umelca z rokov 1881–1937. Z viac ako 70 prác A. Muchu prevažujú malby a kresby, ktoré sú dôkazom geniality moravského rodáka (narodil sa v Ivančiciach).

Alfons Maria Mucha (1860–1939) je najvýznamnejšia maliarska osobnosť európskej secesie. Ako neznámy umelec dosiahol okamžitú slávu v decembri 1894, keď vytvoril plagát na objednávku najslávnejšej herečky tých čias Sarah Bernhardt. Hoci sa tlačiar obával prijatť nákres kvôli nekonvenčnému štýlu, Bernhardt ho zbožňovala a u Parížanov mal taký úspech, že niektorí zberatelia podplácali lepičov, aby im plagát dali, alebo ho v noci žiletkou vyrezávali z tabúľ. Originál návrhu osudového Muchovho divadelného plagátu *Gismonda* je aj súčasťou výstavy v GMB.

Už od Svetovej výstavy v roku 1900 začal Mucha snívať o vyššom a hlbšom poslaní svojej tvorby. Svoj sen realizoval v cykle dvadsiatich veľkorozmerných plátien *Slovanskej epopeje* (1910–1928). Usilovný Mucha stihol v roku 1931 navrhnuť nádherné okno pre arcibiskupskú kaplnku v Chráme Sv. Víta na pražských Hradčanoch.

-red-

Snímka: GMB

Nad básnickou zbierkou Petra Chrováta *Pamäť do áno*

Prieniky k podstate

Aj keď súčasné obdobie nežičí poézii, nič to nemení na skutočnosti, že poézia je kráľovná literatúry. Jej mámeniu neodolal ani PETER CHORVÁT. Svojou druhou zbierkou *Pamäť do áno*, ktorá je, mimochodom, autorovým samostatným debutom, jasne ukázal, že na Slovensku sa zrodil básnik-filozof.

Cesty poézie nie sú ani jednoduché, ani jednoznačné. Sledujú ľudstvo v jeho dejinách, na cestách pokojných, ale aj rozporuplných a nebezpečných, na cestách slávy, ale aj pádov. Preto v poézii nepočuť len hrmot doby, ale aj jej najvnútornejšie vzdychy, nepočuť v nej len spev cesty, ale aj hľadanie jej zmyslu.

Hľadať zmysel, dotýkať sa pravdy a pomaly z nej odhrňovať oponu poznania. A v tom sa básnik zhoduje s filozofom. Ba čo viac – kde si filozof nevystačí s diskurzívnym myslením, kde už nemôže inak, siaha po básnických prostriedkoch. A budme úprimní – aj keď sa to nestáva často, práve takéto pasáže filozofických diel bývajú tie najbezprostrednejšie.

Poseidónios z Apameie upozorňoval, že báseň a poézia nemusí byť to isté. Nato aby sa báseň stala poéziou, potrebuje ešte niečo viac – závažný obsah. Obsah, ktorý má vzbudzovať nielen pôžitok, ale aj vzrušenie z krásy.

A tak sa tu natiskajú otázky, ktorú si kladie na prebale knihy Petra Chrováta *Pamäť do áno* aj básnik Ján Maršálek: „Kde sú hranice poézie? Potrebujeme poézii rozumieť, alebo stačí tušenie toho, čo báseň prináša?“

Sú to otázky, ktoré sa automaticky vynoria po prečítaní zbierky *Pamäť do áno*. Boli položené, tak hľadajme odpovede.

Hneď na začiatku sa mi žiada začať od konca. V akomsi „autodialoge“ zbierky *Pamäť do áno* sa autor vyznáva: „Nie som stúpencom surrealizmu. Aj keď je to umelecký smer, cez prizmu ktorého je možné zbierke asi najlepšie porozumieť – vzhľadom na formu a spôsob tvorenia –, určite sa nestretáme názorovo. Spontaneita či automatizmus ako princípy tvorby sú podobné, rovnako

aj zameranie na vnútro človeka; odlišnosť je v životnom postoji, inom svetonázore, a z toho vyplývajúceho iného pohľadu na zmysel umeleckej činnosti.“

Životný postoj Petra Chrováta je jasný: je to veriaci kresťan, ktorý sa, ak trochu zveličíme, neuspokojí s malým katechizmom a tradíciou, ale pretože ho Pravda a Krása v svojej vábivej transcencii nielen lákajú, ale priam požadujú od neho dotýkať sa ich, tak ide ďalej, ide za, ide až k Prameňu všetkého, k *actus purus*.

A práve Chorvátom spomínaná spontaneita je v jeho veršoch dôkazom úprimného hľadania a nachádzania. Preto niet divu, že v zbierke „zavonia“ priam beatnická atmosféra (*antikríza*), ale aj takmer naturalistické prežívanie prorockých Vianoc (*druhý sviatok*).

Vynechaním interpunkcie v niektorých básňach ponúka autor čitateľovi nielen rôzne možnosti pochopenia básne, neraz podľa momentálneho vnútorného rozpoloženia (a tak usvedčuje mnohých pedagógov z nezmyselnosti kladení kliše otázky „čo tým chcel básnik povedať?“), ale ho aj vtáhuje do spontánnej hry so slovom (*hymnus, súhrn, svedectvá, Bože...*).

Chorvátova hravosť priam zažiarí v smutnohravej básni *prší, prší*. Už názov a začiatok básne nás akosi automaticky vracajú do detstva, no básnik odmieta prihrívať si sentimentálnu polievku, ale využíva vyevokované detstvo a jeho úprimnosť na verejné priznanie si slabosti hľadača: *vďaka, Otče, / milujem ťa // a tou láskou / je aj moja // nenávisť...*

Úprimnosť a hľadanie či úprimnosť hľadača. No nielen to – básnik aj nachádza, približuje sa k Pravde, priam sa jej miestami dotýka. Nie-

kedy jemne ako džentlmen (*Bože, Pôst, Kristovi, svedectvá, súhrn*), inokedy priam s papiniovskou vášňou (*nevečnosť, druhý sviatok, Požehnanie*), a tak je autentický.

À propos, báseň *Požehnanie* (bola uverejnená vo VOX-e 1/2014). Nech mi je teraz dovolené a zároveň prepáčené veľmi osobné vyznanie. Táto báseň ma „dostala“. Celá je plná nežnosti, priam zvieratkovskej prítulnosti, čo ešte umocňujú opis chladu a zdobenina oslovenia: *na snehu spíš / synček / v neľudskej zime / bez periniek / bez postielky // spi*. A do tejto nežnosti zasviští papiniovský bič: *raz / keď budeš veľký / prichystám ti // kríž*. Kontrapunkt spájajúci Betlehem s Golgotou, kontrapunkt, po ktorom nastáva mlčanie a kratučká adorácia...

Nie je to však figúra použitá len v jednej básni. Je to typický prvok Chorvátovej poézie. Tak ako jeho úprimnosť a túžba plná viery a nádeje. A práve tieto atribúty vedú k poznávaniu a poznaniu: *Sám sebe krížom a krížom aj blížnym, / klamúc sa telom i dušou, že žížnim, / som to ja, kto platí životom za Život. / No si to Ty, kto mi nie je nič dlžný... (na Vzkriesenie)*.

A teraz ku koncu sa môžeme azda vrátiť na začiatok. Možno zvláštny názov zbierky *Pamäť do áno* je už zrejmý. Po jej prečítaní je jasné, že Peter Chrovát sa v svojej tvorbe denne vracia k tomu, čoho sa v súčasnosti mnohí tak ľahko vzdávajú, netušiac, ako ťažko sa to potom získava späť – k viere. Vracia sa, hľadá – a nachádza. A tak hovorí svoje áno Poézii, svoje fiat Bohu.

V helenizme bola poézia ovplyvnená moralizmom a intelektualizmom. Básnik sa stával filozofom, filozof básnikom. Platón dovŕšil obdobie filozofov, ktorí ukladali svoje učenie do veršov (Táles z Milétu, Anaximenes, Anaximandros, Herakleitos, Empedokles...). No skutočný básnik zostal a zostáva aj filozofom, hľadačom Pravdy a Krásy.

Básnik-filozof, básnik-hľadač. Preniká k podstate a reprodukuje veci Božské i ľudské. Môže hrať síce na jeden nástroj, ale poézia je orchestrálna. A Peter Chrovát sa so svojou zbierkou stal členom tohto orchestra.

PAVOL PRIKRYL

Peter Chrovát: Pamäť do áno, Vydavateľstvo Post Scriptum, 2013, Bratislava

Pred 150 rokmi sa narodil otec rádiotelegrafie Jozef Murgaš

Maliar a vynálezca

V našich dejinách nájdeme medzi slovenskými kňazmi málo takých, čo by sa boli zaoberali technickými odbormi. V tomto smere však vynikal krajan Jozef Murgaš. V týchto dňoch uplynulo 150 rokov od jeho narodenia.

Jozef Murgaš sa narodil v rodine roľníka v Tajove pri Banskej Bystrici dňa 17. februára 1864.

Po absolvovaní banskobystrického gymnázia študoval od roku 1880 teológiu v kňazských seminároch v Bratislave, Ostrihome a v Banskej Bystrici. V roku 1888 ho vysvätili za kňaza. Krátky čas pôsobil ako kaplán v Dubovej. O roku 1889 študoval maliarstvo v Budapešti, kam ho poslal banskobystrický biskup Imrich Bende, a v rokoch 1890 až 1893 na akadémii výtvarného umenia v Mníchove. Ako kaplán potom pôsobil v Slovenskej Lupči, Dubovej a v Chrenovci. V roku 1896 však emigroval do Ameriky, kde pôsobil ako správca farnosti v novozriadenej pennsylvanskej baníckej osade Wilkes-Barre. Tam potom dňa 11. mája 1929 aj zomrel na srdcovú chorobu.

V ZAJATÍ PALETY

J. Murgaš sa spočiatku venoval maliarstvu. Jozef Božetech Klemens mu umožnil navštevovať svoj ateliér. V Ostrihome mu vicerektor kňazského seminára povolil používať ako ateliér fyzikálny kabinet. Až na príhovor Dominika Skuteckého začal maliarstvo aj študovať. Pre svoje národné presvedčenie nemohol štúdiá dokončiť. Vrátil sa pred dokončením štúdií, lebo po odchode biskupa Imricha Bendeho do Nitrianskej diecézy ho banskobys-

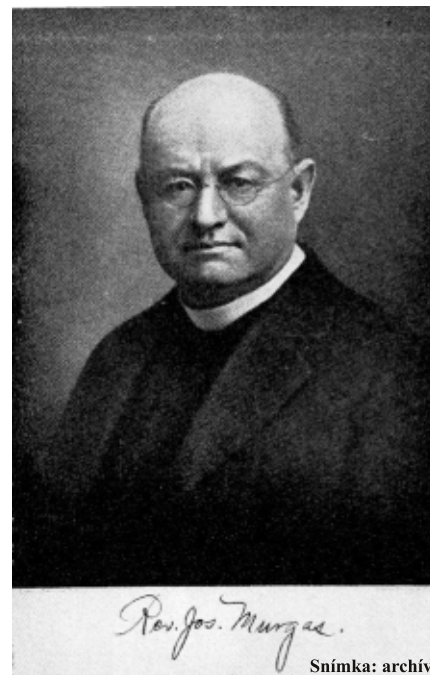
trický biskupský tajomník Ján Havran z Mníchova odvolal. Nový banskobystrický biskup Karol Rimely J. Murgaša ako nebezpečného pansláva prekladal z miesta na miesto a vytýkal mu, že sa stretáva so slovenskými národovcami, najmä s Františkom Šujanským. Pre toto prenasledovanie napokon odišiel z vlasti. Odcestoval do Scrantonu k Matúšovi Jankolovi. Ten ho zaviedol k biskupovi, ktorý mu pridelil slovenskú faru.

PATENTY SVETOVÉHO VÝZNAMU

Už počas štúdií v Ostrihome sa J. Murgaš zaujímal o elektrotechniku. V USA sa od počiatku svojho pobytu intenzívne zaoberal rádiotelegrafiou.

***Použitím dvoch signálov
odlišnej frekvencie
podstatne skrátil čas
odovzdávania signálov
a zdokonalil dovtedy
používané systémy
bezdrôtovej telegrafie.***

Jeho patenty ovplyvnili vývoj rádiotelegrafie. Prvý patent – Wireless Telegraph Apparath – prihlásil v roku 1903. Po získaní prvých dvoch patentov vytvorili vo Philadelphii spoločnosť Universal Aether Telegraph Company a stal sa jej účastníkom. Vynašiel takzvaný tón-systém. Bol to jeho najvýznamnejší vynález. Použitím dvoch signálov odlišnej frekvencie podstatne skrátil čas

Snímka: archív

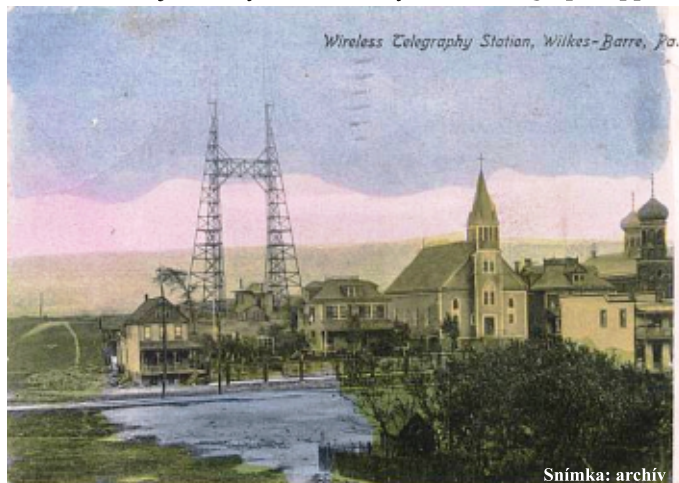
odovzdávania signálov a zdokonalil dovtedy používané systémy bezdrôtovej telegrafie. Kvôli tomuto patentu sa súdil s talianskym vynálezcom Guglielmom Marchesom Marconim a súd uznal prioritu J. Murgašovi.

DOSAĤ 200 KILOMETROV

V roku 1905 si vo Wilkes-Barre zriadil laboratórium s vysielacou stanicou. Postavil aj šesťdesiat metrov vysoké anténové stožiare z dreva. Prijímaciu stanicu postavil v Scrantone, vzdialenom 30 km. Pri verejnej skúške v septembri 1905 nadviazal spojenie nielen so Scrantom, ale aj s námornou stanicou v Brooklyne, ktorá bola vzdialená 200 kilometrov. Onedlho však zničila víchrica vež v Scrantone a poškodila vysielaciu stanicu vo Wilkes-Barre, čo prispelo k zániku účastinnej spoločnosti. Bezdrôtovou telegrafiou sa však zaoberal až do roku 1917. Vtedy USA vstúpili do vojny a zakázali súkromné rádiotelegrafické stanice.

J. Murgaš celkom prihlásil trinásť patentov – aparát na bezdrôtové telegrafovanie (1904), prenos správ bezdrôtovým telegrafom (1904), vlnometer (2. apríla 1907), elektrický merač (2. apríla 1907), stavba antény pre bezdrôtový telegraf (16. júla 1907), spôsob vyrábania elektromagnetických vln (14. januára 1908), bezdrôtové telegrafovanie (23. marca 1909), bezdrôtové telegrafovanie (6. apríla 1909), magnetický vlnový detektor (6. apríla 1909), magnetický detektor (6. apríla 1909), aparát na výrobu elektrickej oscilácie (29. augusta 1911), cievka (30. apríla 1912), spôsob a prístroj na výrobu elektrickej

» »

Snímka: archív

Dobová snímka Murgašovej telegrafickej stanice vo Wilkie-Barre

oscilácie zo striedavého prúdu (5. septembra 1916). O rádiotelegrafii uverejnil v roku 1900 článok aj v treťom zväzku zborníka *Tovaryšstvo*.

STAROSTLIVOSŤ O VYSTAHOVALCOV

Veľa úsilia vynaložil Jozef Murgaš na kultúrne, národné a hospodárske povznesenie života slovenských vysta- hovalcov v svojej farnosti. Najprv postavil malý drevený kostolík. Zriadil tam školu, telocvičňu, ihriská a neskôr vybudoval novú školu, veľký murovaný kostol, peknú faru, knižnicu a kúpalisko. Z peňazí, ktoré vysúdil od Guglielma Marconiho dal urobiť vitráž okna kostola vo Wilkes-Barre.

Ku koncu svojho života sa Jozef Murgaš znova venoval maliarstvu a prírodným vedám. Zhromaždil obd- vuhodnú prírodopisnú zbierku, ktorú však po jeho smrti zničili.

Zanechal aj viacero malieb. Jeho oltárne obrazy krásia kostoly vo Wilkes-Barre, ale aj v horehronskom Lopeji.

Jozef Murgaš sa aktívne zapojil aj do života krajanských spolkov v Ame- rike. V roku 1899 sa zúčastnil založe- nia Národného výboru a Národného fondu. V septembri 1906 zvolal do svojej farnosti vo Wilkes-Barre prvý Katolícky slovenský kongres. Polemic- kými článkami prispieval najmä do *Americko-slovenských novín* a do *Newyorského denníka*. Sám vydával a redigoval katolícky týždenník *Katolík* a spolupracoval pri vydávaní

Oltárny obraz od J. Murgaša vo Wilkes-Barre

humoristického časopisu *Šašek*, pre ktorý robil satirické kresby.

Oltárne obrazy Jozefa Murgaša krásia kostoly vo Wilkes-Barre, ale aj na Slovensku v horehronskom Lopeji.

Jozef Murgaš bol veľkým ctiteľom slovanských vierozvestov a už na konci 19. storočia vynakladal mimo- riadne úsilie na to, aby Slováci v Ame- rike každoročne slávil 5. júla ich sviatok. Bol aj horlivý podporovateľ slovenskej ženskej rehole – Sestier

svätých Cyrila a Metoda.

Jozef Murgaš sa zaujímal aj o sociál- ne postavenie slovenských vysta- hovalcov. Spolu s inými kňazmi vymáhal u majiteľov baní zlepšenie postavenia slovenských robotníkov. Postavil sa na stranu štrajkujúcich baníkov z Haz- letonu.

DOMA NEHCENÝ

Počas prvej svetovej vojny Jozef Murgaš organizoval zbierku na finan- covanie česko-slovenského národno- oslobodzovacieho hnutia. V roku 1918 bol jedným zo signatárov *Pittsburskej dohody*.

Bol zástancom spolupráce Slová- kov a Čechov. Medzi americkými Slováckmi zorganizoval zbierku s vý- ťažkom jeden milión dolárov na základný valutový fond Česko-Sloven- skej republiky.

V roku 1920 prišiel na Slovensko a prejavil záujem vyučovať elektro- techniku na niektorej vysokej škole v novovytvorenom česko-slovenskom štáte. Byrokratický štátny aparát ho však odmietol. Po krátkom pobyte na Sliači sa preto vrátil do Ameriky.

Jozef Murgaš bol významným kultúrnym a národným pracovníkom, dobrým publicistom i zručným majstrom palety a štetca. Mal živý záujem o prírodné vedy, ale predovšet- kým vynikol ako vynálezca a priekop- ník bezdrôtovej telegrafie. Fotokópie jeho patentov sú uložené v Národnom technickom múzeu v Prahe.

LUBOMÍR VILIAM PRIKRYL

**Objednajte si
dvojtyždenník o náboženstve a kultúre**

VOX

**Celý ročník
si môžete objednať**

kedykoľvek v priebehu roka.

Neprídete tak nielen o jednotlivé čísla, ale ani o prílohy.

**Ročné predplatné je 10 eur,
polročné 6 eur.**

**Pozor! Zmena čísla bankového konta:
SK20 0200 0000 0075 1694 9112**

**Do správy pre prijímateľa kvôli identifikácii platby
uved'te
priezvisko a adresu**

VOX

**Dvojtyždenník o náboženstve
a kultúre**

Vydáva Občianske združenie

Vox In Deserto

Sídlo OZ ViD a adresa redakcie:

Dvojkřížna 4, 821 07 Bratislava

ISSN 1339-3634

Vychádza dvojtyždenne v pdf podobe.

Predplatné si je možné objednať

e-mailom alebo telefonicky:

vox@prikryl.sk

+421 915 793 811

Číslo bankového konta:

IBAN: SK20 0200 0000 0075 1694 9112

BIC: SUBASKBX

Šéfredaktor: Pavol Prikryl

tel. +421 915 793 811,

e-mail: vox@prikryl.sk,

prikryl62@gmail.com